

**WOJEWÓDZKA STACJA
SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
W OLSZTYNIE**

**LABORATORIUM
BADAŃ
EPIDEMIOLOGICZNO-KLINICZNYCH**

Egzemplarz nr 01
Podlega aktualizacji

INSTRUKCJA

I-01/PO-03

**POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK
DO BADAŃ**

	Imię i nazwisko	Data	Podpis
Opracował (a)	Sylwia Krzętowska	27.06.2018	
Sprawdził (a)	Bożena Miron-Śleszyńska	29.06.2018	
Zatwierdził (a)	Małgorzata Dziedziech	02.07.2018	

Niniejszy dokument jest własnością Laboratorium Badań Epidemiologiczno-Klinicznych.
Powielanie bez zgody właściciela jest zabronione.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 2/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

1. Cel Instrukcji

Celem Instrukcji jest ustalenie trybu postępowania podczas pobierania, transportu i przechowywania próbek dostarczanych bezpośrednio do Laboratorium przez klienta, pobierania próbek od klienta, pobierania próbek u klienta.

2. Instrukcja dotyczy

- 2.1. Pobierania wszystkich rodzajów próbek badanych w Laboratorium,
- 2.2. trybu postępowania ze wszystkimi rodzajami próbek badanych w Laboratorium,
- 2.3. zasad przechowywania próbek przed rozpoczęciem badań.

3. Zakres stosowania

Instrukcja obowiązuje wszystkich pracowników Laboratorium Badań Epidemiologiczno-Klinicznych (LBEK).

4. Odpowiedzialność

Za nadzór nad stosowaniem Instrukcji odpowiedzialny jest Kierownik Oddziału, każdy w swoim zakresie działania.

Za stosowanie Instrukcji odpowiedzialni są pracownicy przyjmujący próbki bezpośrednio do Laboratorium, pobierający próbki u klienta, osoby nadzorujące i wykonujące badania.

Za właściwe przyjmowanie próbek bezpośrednio do Laboratorium odpowiedzialny jest pracownik dokonujący przyjęcia próbki.

Za właściwe pobieranie próbki u klienta zgodnie z tą Instrukcją, przygotowanie niezbędnego wyposażenia, zidentyfikowanie miejsca poboru i jego charakterystykę odpowiedzialny jest pracownik dokonujący poboru próbek.

5. Zawartość Instrukcji

5.1. Sposób pobierania, transportu i przechowywania próbek badanych w LBEK.

Materiał do badań mikrobiologicznych należy pobierać przed podaniem antybiotyku lub chemioterapeutyku. W przypadku zakończenia leczenia materiał do badań mikrobiologicznych należy pobierać 3-5 dni po zakończeniu terapii.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 3/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Kał	I. Kał na posiew w kierunku Salmonella, Shigella, Yersinia, enteropatogennych E.coli, enterokrwotocznych Escherichia coli, Campylobacter spp. Pobrać do jałowego pojemnika w ilości: - kał płynny – 2-5 ml, - uformowany – wielkości orzecha laskowego II. Wymaz z kału w kierunku Salmonella, Shigella, Yersinia, enteropatogennych E.coli, enterokrwotocznych Escherichia coli, Campylobacter spp. Pobrać kał (oddany do wyparzonego naczynia) za pomocą wymazówki na zestaw transportowy (Stuarta, Amiesa, Carry-Blaira) uważając, aby nie dotykać wacikiem niczego oprócz kału. Wymazówkę zagłębić w świeżo oddanym kale w kilku różnych miejscach kilkakrotnie ją obracając. Natychmiast po pobraniu umieścić w żelowym podłożu transportowym dołączonym do zestawu. W przypadku kału biegunkowego pobierać materiał z obecnością śluzu, krwi, ropy. III. Wymaz z odbytu w kierunku Shigella i enteroinwazyjnej Escherichia coli 1. Wyjąć wymazówkę z zestawu <u>bez podłoża transportowego</u>, zwilżyć jałową solą fizjologiczną, włożyć główkę wymazówki w odbytnicę, przechodząc przez zwieracz zewnętrzny na głębokość u osoby dorosłej 4-5 cm, a u dzieci na ok. 1-2 cm. Wykonać kilka ruchów okrężnych poruszając się po śluzówce odbytnicy celem pozyskania materiału do badania. Prawidłowo pobrany wymaz zawiera ślady widocznej masy kałowej. 2. Wyjąć wymazówkę z zestawu <u>z podłożem transportowym</u>, włożyć główkę wymazówki w odbytnicę, przechodząc przez zwieracz zewnętrzny na głębokość u osoby dorosłej 4-5 cm, a u dzieci na ok. 1-2 cm. Wykonać kilka ruchów okrężnych poruszając się po śluzówce odbytnicy celem pozyskania materiału do badania. Prawidłowo pobrany wymaz zawiera ślady widocznej masy kałowej. IV. Wykrywanie toksyn Clostridium difficile A/B - kał płynny – 2-5 ml, - kał uformowany – wielkości orzecha laskowego. V. Wykrywanie antygeny Helicobacter pylori Pobrać do jałowego pojemnika w ilości: - kał płynny – 2-5 ml, - uformowany – wielkości orzecha laskowego.	Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 4-8°C, nie dłużej niż 4 godz. od pobrania. Transportować w temp. 4-25°C. Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C, nie dłużej niż 24 godz. od pobrania, w temp. 4-8°C, nie dłużej niż 72 godz. od pobrania. Transportować w temp. 4-25°C. Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u>. Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C, nie dłużej niż 24 godz. od pobrania, w temp. 4-8°C, nie dłużej niż 72 godz. od pobrania. Transportować w temp. 4-25°C. Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 4-8°C, nie dłużej niż 72 godz. od pobrania, powyżej 72 godz. od pobrania przechowywać w temp. -20°C lub niższej. Rozmrożonej próbki ponownie nie zamrażać. Transportować w temp. 4-25°C. Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 4-8°C, nie dłużej niż 5 dni od pobrania, powyżej 5 dni od pobrania przechowywać w temp. -20°C lub niższej. Rozmrożonej próbki ponownie nie zamrażać. Transportować w temp. 4-25°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 4/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Wymiociny	Pobrać do jałowego pojemnika.	Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C.
Wymaz z jamy ustnej	1. Pobrać materiał z dna owrzodzeń i nalotów na błonie śluzowej ust, z języka, dziąseł, mieszków zębowych, z jam powstałych po ekstrakcji zębów. 2. Pobrać jałową wymazówkę (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy.	1. Wymazówkę z pobranym materiałem bez podłoża transportowego zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. 2. Próbkę pobraną na zestaw transportowy zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.
Wymaz z nosa	I. Materiał od chorego 1. Pobrać materiał z chorobowo zmienionych lub pokrytych wydzieliną okolic. 2. Pobrać jałową wymazówkę (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy. II. Nosicielstwo Staphylococcus aureus, nosicielstwo Neisseria meningitidis, nosicielstwo Corynebacterium diphtheriae 1. Pobrać materiał z przedsionków nosa – na osobną wymazówkę z każdego przedsionka. 2. Pobrać jałowymi wymazówkami (bez podłoża transportowego) zwilżonymi jałową solą fizjologiczną lub na zestawy transportowe.	Wymazówki z pobranym materiałem bez podłoża transportowego zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. 2. próbki pobrane na zestawy transportowe zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.
Wymaz z tchawicy, wymaz z krtani	Pobrać na zestaw transportowy.	Próbki pobrane na zestawy transportowe zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.
Wymaz z ucha	1. Oczyszczyć skórę przewodu zewnętrznego jałowym gazikiem, nasączonym aktualnie stosowanym środkiem dezynfekcyjnym w danej placówce. 2. Pobrać wymazy z każdego ucha, osobną wymazówką, z chorobowo zmienionych miejsc. 3. Pobrać jałowymi wymazówkami (bez podłoża transportowego) zwilżonymi jałową solą fizjologiczną lub na zestawy transportowe.	1. Wymazówki z pobranym materiałem bez podłoża transportowego zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. 2. Próbki pobrane na zestawy transportowe zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.
Wymaz i wydzielina z worka spojówkowego i oka	1. Nie pobierać wymazu w ciągu 4 h po przepłukaniu lub zakropleniu oczu lekami dezynfekcyjnymi lub chemioterapeutykami. 2. Pobrać materiał dwiema jałowymi platynowymi ezami lub dwiema bawełnianymi wymazówkami zwilżonymi jałową solą fizjologiczną. Jedną z nich służy do wykonania preparatu bezpośredniego, a druga do posiewu. 3. Do badania pobierać ropną wydzielinę zbierającą się w kącie oka. 4. Posiać na zestawy transportowe. 5. Wyjątkowo dopuszcza się pobranie materiału jałowymi wymazówkami (bez podłoża transportowego). 6. Przy stanie zapalnym jednego oka pobrać również wymaz z oka zdrowego.	1. Próbkę pobraną na zestaw transportowy zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C. 2. Wymazówkę z pobranym materiałem bez podłoża transportowego zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 5/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Wymaz z gardła	I. Materiał od chorego - Unieruchomić język szpatułką. - Pobrać materiał na czczo ze zmienionych chorobowo lub pokrytych wydzieliną okolic tylnej ściany gardła, podniebienia lub migdałków, mocno naciskając wacik lub wykonując ruch obrotowy. Starać się nie dotykać zdrowo wyglądających śluzówek i śliny. - Pobrać jałową wymazówkę (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy. II. Podejrzenie krztuśca - Pobrać z tylnej ściany jamy nosowo-gardłowej. Wymaz można pobrać: - przez usta – jałowy wacik na lekko zagiętej wymazówce wprowadzić na miękkie podniebienie, delikatnie potrząsnąć nieco w górę i w dół tylną ścianę jamy nosowo-gardłowej. Nie dotykać śluzówek jamy ustnej i języka, - przez nos – jałową wymazówkę włożyć delikatnie przez otwór nosowy, aż dotknie tylną ścianę gardła, delikatnie potrząsnąć nieco w górę i w dół. - Pobrać specjalnymi jałowymi wymazówkami z dakronu lub alginianu wapnia zwilżonymi jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy z podłożem Regana-Lowe'a. III. Podejrzenie błonicy - Od osób chorych pobrać materiał na dwie wymazówki, najlepiej z dna owrzodzenia (po usunięciu błony) bądź z nalotów. - Do badań na nosicielstwo pobrać wydzielinę z mieszków migdałków i z ząbków między migdałkami a łukami podniebiennymi. - Materiał pobrać jałową wymazówką (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy. IV. Nosicielstwo <i>Neisseria meningitidis</i>, <i>Corynebacterium diphtheriae</i>, <i>Staphylococcus aureus</i>. - Pobrać na czczo z tylnej ściany gardła, łuków podniebiennych. - Pobrać jałową wymazówkę (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy.	- Wymazówki z pobranym materiałem bez podłoża transportowego zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u>. Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. - Próbki pobrane na zestawy transportowe zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.
Wymaz ze skóry	- Pobrać z możliwie dużej powierzchni skóry chorobowo zmienionej. - Pobrać jałową wymazówkę zwilżoną jałową solą fizjologiczną (bez podłoża transportowego) lub na zestaw transportowy.	- Wymazówkę z pobranym materiałem bez podłoża transportowego zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u>. Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. - Próbkę pobraną na zestaw transportowy zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.
Żółć	Pobrać do jałowego pojemnika wg procedur medycznych obowiązujących w placówce służby zdrowia.	Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 6/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Krew	I. Sposób pobierania krwi 1. Zdezynfekować ręce przed zabiegiem i założyć jałowe rękawice ochronne. 2. Starannie zdezynfekować skórę w miejscu wkłucia jałowym gazikiem, nasączonym aktualnie stosowanym środkiem dezynfekcyjnym w danej placówce. Począć do wyschnięcia. 3. Miejsce wkłucia nie powinno być więcej dotykane. 4. Pobrać krew z żyły. W przypadku podejrzenia fungemii można krew pobrać także z tętnicy wg procedur medycznych obowiązujących w placówce służby zdrowia. 5. Nie należy pobierać krwi z założonego wcześniej cewnika żylnego lub tętniczego. W wyjątkowych sytuacjach pobrać krew z założonego świeżo cewnika i równolegle z żyły w innym miejscu (zakażenia odcewnikowe). 6. W przypadku nie trafienia w żyłę należy koniecznie zmienić igłę. 7. Od dziecka pobrać 3-5 ml krwi, zaś od osoby dorosłej 10-20 ml (objętość zależy od użytej pożywki, stosunek krwi do pożywki powinien wynosić 1:10). 8. Pobraną krew od osoby dorosłej posiać do butelki z pożywką BACTEC™ AEROBIC w kierunku flory tlenowej i/lub do butelki z pożywką BACTEC™ ANAEROBIC w kierunku flory beztlenowej. Krew pobraną od dziecka posiać na pożywkę BACTEC™ PEDS PLUS. Zdezynfekować nakrętkę korka butelki alkoholowym środkiem dezynfekcyjnym. Odczekać 1 minutę. 9. Po posiewie całość dokładnie, ale delikatnie wymieszać. II. Podejrzenie sepsy (ciągła bakteriemia) 1. Pobrać z osobnych wkłuć co najmniej 2 próbki, co 10-15 min., tuż przed rozpoczęciem leczenia przeciwbakteryjnego, z różnych okolic anatomicznych (np. po jednej próbce z każdej ręki). 2. Opis pobrania – jak wyżej. III. Podejrzenie sepsy (okresowa bakteriemia) 1. Pobrać z osobnych wkłuć co najmniej 2 próbki, 30-60 min przed wystąpieniem szczytu temperatury, tuż przed rozpoczęciem leczenia przeciwbakteryjnego, z różnych okolic anatomicznych (np. po jednej próbce z każdej ręki). 2. Opis pobrania – jak wyżej. IV. Podejrzenie podostrego zapalenia wsierdza (bakteriemia okresowa) 1. Pobrać z różnych wkłuć 3 próbki w ciągu pierwszej doby, w odstępach 15 min. 2. Gdy po 24 godz. inkubacji hodowle są ujemne, należy pobrać trzy kolejne próbki z osobnego nakłucia żyły. 3. Opis pobrania – jak wyżej. V. Podejrzenie ostrego zapalenia wsierdza (bakteriemia ciągła) 1. Pobrać 3 próbki krwi z trzech różnych wkłuć w ciągu 1-2 godz. 2. Opis pobrania – jak wyżej. VI. Gorączka o nieznanej etiologii 1. Pobrać 2-3 próbki z różnych wkłuć w odstępach mniejszych niż 1 godz. 2. Opis pobrania – jak wyżej. VII. Gorączka o nieznanej etiologii u chorego leczonego przeciwbakteryjnie 1. Jeśli nie można przerwać leczenia, należy pobrać 4-6 próbek w ciągu 48 godz. Próbkę należy pobrać tuż przed podaniem kolejnej dawki leku przeciwbakteryjnego. Uwaga! Krew na posiew należy pobierać w czasie wskazującym na najliczniejszą obecność drobnoustrojów, tj. przed szczytem gorączki i/lub po szczycie gorączki. 2. Opis pobrania – jak wyżej. VIII. Podejrzenie duru brzuszego 1. Pobrać krew w ilości 5-10 ml i posiać do pożywki bulion z żółcią (przygotowanej w LBEK po uprzednim powiadomieniu). 2. Opis pobrania – jw. (wg poz. I. 1-6).	Zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 37°C (± 1,0°C). Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C).

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 7/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Końcówka cewnika naczyniowego	1. Cewnik naczyniowy po usunięciu z naczynia krwionośnego odciąć jałowym skalpelem lub nożyczkami 3-5 cm z zachowaniem aseptyki. 2. Przenieść do jałowego pojemnika.	Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C.
Płyn mózgowo-rdzeniowy	1. Zdezynfekować ręce przed zabiegiem i stosować zawsze jałowe rękawice ochronne. 2. Starannie zdezynfekować skórę w miejscu wkłucia jałowym gazikiem, nasączonym aktualnie stosowanym środkiem dezynfekcyjnym w danej placówce. Poczekać do wyschnięcia. 3. Miejsce wkłucia nie powinno być więcej dotykane. 4. Pobrać płyn mózgowo-rdzeniowy wg procedur medycznych obowiązujących w placówce służby zdrowia. 5. Posiać pobrany płyn w ilości 1-3 ml do butelki z pożywką BACTEC™ PEDS PLUS. 5. Płyn można także pobrać do jałowego pojemnika.	1. Płyn pobrany do butelek z pożywką zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać nie dłużej niż 1-2 godz. w temp. 37°C (± 1,0°C). Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C). 2. Płyn pobrany do jałowego pojemnika zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C).
Płyny ustrojowe (inne niż krew i płyn mózgowo-rdzeniowy), płyny wysiękowe	1. Pobrać płyn wg procedur medycznych obowiązujących w placówce służby zdrowia. 2. Posiać w ilości 1-3 ml do butelki z pożywką BACTEC™ AEROBIC w kierunku flory tlenowej i/lub w ilości 1-3 ml do butelki z pożywką BACTEC™ ANAEROBIC w kierunku flory beztlenowej lub BACTEC™ PEDS PLUS. 2. Płyny można także pobrać do jałowych pojemników.	1. Płyny pobrane do butelek z pożywką zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać nie dłużej niż 1-2 godz. w temp. 37°C (± 1,0°C). Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C). 2. Płyny pobrane do jałowych pojemników zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C).
Popłuczyny pęcherzykowo-oskrzelowe (BAL), wydzielina oskrzelowa	Pobrać do jałowych pojemników zgodnie z obowiązującymi procedurami medycznymi.	Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C.
Punktat z zatok	1. Pobrać płyn z zatok wg procedur medycznych obowiązujących w placówce służby zdrowia. 2. Posiać w ilości min. 1 ml do butelki z pożywką BACTEC™ AEROBIC w kierunku flory tlenowej i/lub min. 1 ml do butelki z pożywką BACTEC™ ANAEROBIC w kierunku flory beztlenowej lub BACTEC™ PEDS PLUS. 3. Punktat można także pobrać do jałowego pojemnika.	1. Punktat pobrany do butelek z pożywką zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać nie dłużej niż 1-2 godz. w temp. 37°C (± 1,0°C). Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C). 2. Punktat pobrany do jałowego pojemnika zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C).
Plwocina	1. Przepłukać jamę ustną przegotowaną wodą. 2. Pobrać odkrztuszoną plwocinę na czczo w ilości ok. 10 ml (nie mniej niż 1-2 ml) do jałowego pojemnika o szerokiej szyjce.	Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać nie dłużej niż 2 godz. w temp. 4-8°C. Transportować w temp. 4-8°C.
Nasienie	Pobrać do jałowego pojemnika.	Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 8/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Wydzielina z pochwy – w kierunku bakteryjnej waginozy	1. Pobrać materiał przy pomocy ezy lub jałową wymazówką najlepiej z końcówką wykonaną z włókien poliestrowych. Rozprowadzić cienką warstwą na powierzchni suchego i odtłuszczonego mikroskopowego szkiełka podstawowego. Preparat wysuszyć w temperaturze otoczenia. 2. Materiał można pobrać na zestaw transportowy.	1. Preparat dostarczyć do laboratorium w zamkniętej i zabezpieczonej płytce Petriego. 2. Próbkę pobraną na zestaw transportowy zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C, nie dłużej niż 24 godz. od pobrania, w temp. 4-8°C, nie dłużej niż 48 godz. od pobrania. Transportować w temp. 18-25°C.
Wymaz na obecność antygeny Chlamydia trachomatis Wymaz z szyjki macicy Wymaz z cewki moczowej u mężczyzn	1. Wymaz pobrać za pomocą wymazówek przeznaczonych do badań w kierunku do Chlamydii pobranych w laboratorium. 2. Próbkę do badania należy pobrać energicznie i dokładnie, tak by oprócz płynu ustrojowego został pobrany materiał komórkowy. 3. Nie używać 0,9% NaCl przed pobraniem próbki. I. Wymaz z szyjki macicy 1. Usunąć za pomocą tamponu nadmiar śluzu z okolic szyjki macicy, aby otrzymać jak największą ilość komórek bakteryjnych. 2. Wacik wprowadzić do kanału szyjki macicy koło granicy nabłonka, na taką głębokość aby większość wierzchołka nie była widoczna, okręcić o 360°, zatrzymać na około 10 sekund przed wyciągnięciem. 3. Umieścić w pojemniku na wymazówkę. II. Próbkę z dna cewki moczowej u mężczyzn 1. Należy zalecić pacjentowi, aby co najmniej godzinę przed pobraniem próbki nie oddawał moczu. 2. Wacik wprowadzić na około 2 - 4cm do cewki moczowej, okręcić o 360°, zatrzymać na około 10 sekund przed wyciągnięciem. 3. Umieścić w pojemniku na wymazówkę.	Próbkę zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C nie dłużej niż 6 godz. od pobrania, powyżej 6 godz. od pobrania, przechowywać w temp. 2-8°C nie dłużej niż 24 godz. Transportować w temp. 18-25°C.
Wody płodowe	1. Posiać w ilości 10-20 ml do butelki z pożywką BACTEC™ AEROBIC – w kierunku flory tlenowej i/lub w ilości 10-20 ml do butelki z pożywką BACTEC™ ANAEROBIC - w kierunku flory beztlenowej. 2. Wody można także pobrać do jałowych pojemników.	1. Wody pobrane do butelek z pożywką zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać nie dłużej niż 1-2 godz. w temp. 37°C (± 1,0°C). Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C). 2. Wody pobrane do jałowych naczyń zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 37°C (± 1,0°C).
Wymaz z końcówki drenu	Pobrać jałową wymazówką (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy.	1. Wymazówkę z pobranym materiałem bez podłoża transportowego zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. 2. Próbkę pobraną na zestaw transportowy zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 9/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Wymaz z rany, owrzodzenia, ropnia, aspirat z ropnia	I. Wymaz z rany 1. Powierzchnię wokół rany odkazić środkiem dezynfekcyjnym z miejsca tocącego się procesu zapalnego pobrać wymaz np. wydzielinę z dna zmiany. 2. Rany rozległe – materiał pobrać z pogranicza oraz z centralnej części rany. 3. Pobrać jałową wymazówką (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy. II. Wymaz z owrzodzenia 1. Obrzeże owrzodzenia odkazić środkiem dezynfekcyjnym. 2. W przypadku otwartego owrzodzenia oczyścić go za pomocą jałowego wacika nasączonego jałową solą fizjologiczną. 3. W przypadku owrzodzenia pokrytego zaschniętą wydzieliną, wyjałowić alkoholem zarówno powierzchnię, jak i obrzeże. 4. Jałowym skalpelem lub pęsetą usunąć zaschniętą wydzielinę. 5. Wprowadzić do owrzodzenia wymazówkę i pocierając ruchem obrotowym pobrać materiał z jak najgłębszych warstw (z dna owrzodzenia). 6. Pobrać jałową wymazówką (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy. III. Wymaz z ropnia 1. Po chirurgicznym nacięciu ropnia odrzucić pierwszą porcję ropy. 2. Pobrać wymaz nie uciskając skóry. 3. Z rozległych ropiejących ran materiał do badania bakteriologicznego pobierać z pogranicza rany. 4. Pobrać jałową wymazówkę (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy. Uwaga! Materiał pobrany na wymazówkę (bez podłoża transportowego) nie nadaje się do badań w kierunku flory beztlenowej. IV. Aspirat z ropnia Z umiejscowionych głębiej zmian ropnych aspirować materiał strzykawką z igłą, po uprzednim odkażeniu skóry, do jałowego pojemnika. Należy odrzucić pierwszą porcję ropy.	1. Wymazówki z pobranym materiałem (bez podłoża transportowego) zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. 2. Próbkę pobrane na zestawy transportowe zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C. 3. Pojemnik z pobranym aspiratem zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C.
Szczepy bakteryjne	Czysty wyizolowany szczep posiać na pożywkę transportową, np. agar amerykański (dopuszcza się przesyłanie szczepu na podłożu Kliglera, skosie agarowym lub w postaci hodowli na płytce Petriego). Szczep bakteryjny zabezpieczyć potrójnym opakowaniem, przy czym jedno opakowanie powinno mieć sztywne ścianki. Probówkę bądź płytkę zabezpieczoną (oklejoną parafilmem) ze szczepem zawinąć w materiał chłonny np. watę lub ligninę, umieścić w plastikowym pojemniku lub woreczku zabezpieczającym przed uszkodzeniem. Tak przygotowany szczep bakteryjny zapakować w opakowanie ze sztywnymi ściankami. Oznaczyć napisem „Materiał zakaźny”.	<u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć do laboratorium w ciągu 24 godz. Transportować w temp. 18-25°C.
Szczepy grzybów	Szczep przesłać na płytce z pożywką Sabouraud Dextrose Agar lub Agar z brzeczką, zabezpieczyć jw.	Dostarczyć do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 10/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Wymaz z dróg moczowo-płciowych	I. Pobieranie materiału u kobiet 1. Oczyszczyć zewnętrzne ujście cewki moczowej i osuszyć jałowym wacikiem. 2. Ucisnąć cewkę moczową od strony pochwy, ukazujący się wysięk pobrać jałową eżą lub jałową wymazówką (bez podłoża transportowego) zwilżoną jałową solą fizjologiczną. 3. W przypadku małej ilości wysięku pobrać materiał wprowadzając jałową eżą do cewki na głębokość ok. 1 cm. 4. Materiał pobrany jałową eżą przenieść do podłoża transportowego. 5. Wydzielinę z pochwy i szyjki macicy (po usunięciu śluzu z zewnętrznej części szyjki) pobrać, pod kontrolą wzroku we wzierniku, jałową eżą lub jałową wymazówką zwilżoną jałową solą fizjologiczną z widocznych, chorobowo zmienionych miejsc. 6. Materiał pobrany jałową eżą przenieść na zestaw transportowy. 7. Przy wprowadzaniu wziernika nie stosować środków ułatwiających poślizg. 8. U dziewczynek pobrać wydzielinę z przedsionka pochwy. II. Pobieranie materiału u mężczyzn 1. Oczyszczyć ujście cewki moczowej za pomocą jałowego wacika i osuszyć drugim jałowym wacikiem. 2. Ucisnąć kilka razy wzdłuż cewki moczowej, wydzielinę pobrać za pomocą jałowej wymazówki. Przy dużej ilości wydzieliny pierwszą jej porcję powinno się odrzucić. 3. Jeśli wydzieliny jest bardzo mało, należy pobrać ją z zagłębienia łódkowatego, wprowadzając jałową eżą do cewki na głębokość 1-2 cm. 4. Materiał pobrany jałową eżą przenieść do podłoża transportowego.	1. Wymazówki z pobranym materiałem (bez podłoża transportowego) zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C. 2. próbki pobrane na zestawy transportowe zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.
Mocz	I. Pobieranie moczu u kobiet 1. Umyć ręce wodą i mydłem. 2. Usiąść wygodnie na sedesie i odwieść jedną nogę. 3. Rozchylić wargi sromowe i trzy razy umyć okolicę krocza wodą i mydłem używając jałowych gazików. 4. Przedsionek pochwy myć od przodu do tyłu i za każdym razem płukać wodą. Używać gazika tylko raz i wyrzucać go. 5. Otworzyć jałowy pojemnik na mocz nie dotykając jego wnętrza ani obrzeża. 6. Pobrać próbkę z pierwszego oddanego rano moczu. 7. Mocz pobrać ze środkowego strumienia, tzn. pierwszą porcję moczu oddać do toalety (w celu usunięcia bakterii kolonizujących cewkę moczową) i dopiero napęlić pojemnik do połowy. 8. Pojemnik zamknąć dokładnie i szczelnie. 9. W przypadku zestawu transportowego nie dotykać szpatułką z pożywkami narządów moczowo-płciowych. Szpatułkę z pożywkami trzymać za korek, pożywek nie dotykać rękoma. 10. Delikatnie opłukać moczem szpatułkę z pożywkami, która jest równocześnie zamknięciem pojemnika. 11. Nadmiar moczu wylać i szczelnie zamknąć pojemnik. II. Pobieranie moczu u mężczyzn 1. Umyć ręce wodą i mydłem. 2. Odciągnąć napletek i umyć żołądz prącia trzy razy wodą i mydłem używając jałowych gazików. 3. Używać gazika tylko raz i wyrzucać go. 4. Otworzyć jałowy pojemnik na mocz nie dotykając jego wnętrza ani obrzeża. 5. Pobrać próbkę z pierwszego oddanego rano moczu. 6. Mocz pobrać ze środkowego strumienia, tzn. pierwszą porcję moczu oddać do toalety (w celu usunięcia bakterii kolonizujących cewkę moczową) i dopiero napęlić pojemnik do połowy. 7. Pojemnik zamknąć dokładnie i szczelnie. 8. W przypadku zestawu transportowego nie dotykać szpatułką z pożywkami narządów moczowo-płciowych. Szpatułkę z pożywkami trzymać za korek, pożywek nie dotykać rękoma.	1. Mocz pobrany do pojemnika zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać.</u> Dostarczyć natychmiast do laboratorium, jeśli jest to niemożliwe do dwóch godzin od pobrania mocz przechowywać w temperaturze 4°C. Transportować w temp. 4-25°C. 2. Jeśli czas od pobrania próbki do dostarczenia do laboratorium przekracza 2 godz. należy pobrać na zestaw transportowy. Zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C. 3. Próbkę moczu na obecność antygenu Legionella pneumophila serogrupa 1 zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności można przechowywać: - w temp. 18-25°C do 24 godz. od pobrania, - w temp. 4-8°C do 14 dni, - w temp. -10°C do -20°C do jednego miesiąca. Transportować: - w temp. 18-25°C do 24 godz. od pobrania, - w temp. 4-8°C do 14 dni, - w temp. -10°C do -20°C do jednego miesiąca. Transportować w stanie zamrożonym.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 11/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Mocz	III. Pobieranie moczu od dzieci 1. Narządy płciowe umyć roztworem mydła i opłukać przegotowaną wodą. 2. Pierwsza porcję moczu należy odrzucić. Rekomendowane jest trzymanie dziecka/niemowlęcia nad sterylnym naczyniem (pojemnikiem na mocz). 3. Pobrać kilka mililitrów moczu ze środkowego strumienia. 4. Pojemnik zamknąć dokładnie i szczelnie. IV. Pobieranie moczu za pomocą cewnika 1. Przed założeniem cewnika zewnętrzne narządy płciowe powinny być umyte roztworem mydła i opłukane sterylną wodą. 2. Pierwsza porcja należy odrzucić, pobierać próbkę ze środkowego strumienia moczu. 3. Jeśli cewnik założony jest na stale, próbkę moczu pobrać jałową igłą i strzykawką, po uprzednim odkażeniu końcówki cewnika alkoholem. 4. Mocz przelać ze strzykawki do sterylnego pojemnika. 5. Pojemnik zamknąć dokładnie i szczelnie. Uwaga! 1. Próbkę nie może pochodzić z nakłucia worka. 2. Mocz należy pobierać z nowo założonego cewnika. V. Wykrywanie antygeny Legionella pneumophila serogrupa 1 Próbkę w ilości około 5 ml pobrać do jałowego pojemnika, nie wcześniej niż 3 dni po wystąpieniu objawów ostrej niewydolności układu oddechowego w sposób przedstawiony w punktach I i II.	jw.
Woda	I. Pobieranie próbek wody ciepłej i/lub zimnej do badania w kierunku Legionella przeznaczonej do stosowania przez ludzi – wody do spożycia oraz uzdatnionej wody do kąpielii 1. Przed przystąpieniem do pobrania próbek z kurków lub zaworów czerpalnych zdjąć wszelkie dodatkowe urządzenia (np. przeciwoprzyskowe). 2. Kurki lub zawory umyć mydłem i wodą, osuszyć czystą ściereczką i najlepiej opalić płomieniem. 3. W przypadku pobierania próbek wody z przewodów wykonanych z materiałów syntetycznych, końcówkę przewodu zanurzyć przez 2 do 3 minut w 75% alkoholu etylowym lub innym środku dezynfekcyjnym. 4. W przypadku oceny stanu armatury i/lub instalacji próbkę wody pobrać niezwłocznie po odkręceniu kurka. 5. Dla większości celów należy ustabilizować warunki, stabilizację uzyskuje się po 2-3 minutach spuszczenia wody. 6. Próbkę z sieci wodociągowej pobrać z kurka wody ciepłej i/lub zimnej. 7. Zmierzyć temperaturę wody w strumieniu lub w jałowej zlewce napełnionej badaną wodą, w przypadku mierzenia temperatury wody pobranej już do butelki konieczne jest uprzednie zdezynfekowanie końcówki termometru poprzez zanurzenie przez 2-3 min. w 75% alkoholu etylowym lub innym środku dezynfekcyjnym. 8. Pobrać próbkę wody w ilości 1 litra, która powinna swobodnie wypływać z sieci wprost do butelki, napełnić butelkę do pierwszego przewężenia, natychmiast zamknąć korkiem. 9. Bezpośrednio po pobraniu butelkę z próbką należy trwale oznakować. 10. Próbkę wody ciepłej powinny zostać schłodzone bezpośrednio po pobraniu (po uprzednim szczelnym zamknięciu butelki), jeżeli jest to możliwe, najlepiej pod strumieniem zimnej wody.	Próbki zabezpieczyć przed zakażeniem, uszkodzeniem i rozlaniem. Chronić przed światłem słonecznym. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Transportować w temp. 18-25°C jeśli próbki zostaną dostarczone do laboratorium do godz. 13⁰⁰. Transportować w temp. 2-8°C, jeśli próbki zostaną dostarczone do laboratorium po godz. 13⁰⁰ lub następnego dnia po pobraniu. W razie konieczności przechowywać nie dłużej niż 48 godz. w temp. 2-8°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 12/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Woda	II. Pobieranie wody ze zbiorników eksploatacyjnych, retencyjnych, podgrzewaczy i innych urządzeń do badania w kierunku Legionella 1. Pobrać próbki w ilości 1 litra z przewodów doprowadzających i odprowadzających, jak najbliżej urządzenia czy zbiornika. 2. Przed pobraniem próbki usunąć wodę zalegającą w przewodach, pozwalając jej swobodnie wypływać przez 2-3 minuty. III. Pobieranie wody z basenów kąpielowych 1. Bezpośrednio przed pobraniem próbki wyjąć butelkę z jałowego opakowania. 2. Odkręcić nakrętkę nie dotykając jej wnętrza 3. Za pomocą sterylnej czerpaka powoli zanurzać poziomo butelkę pod powierzchnię wody na głębokość 10-30 cm., unikając wypłukania tiosiarczanu potasu. 4. Obrócić butelkę do pozycji pionowej i napełnić wodą (1 litr). 5. Zamknąć butelkę natychmiast po pobraniu próbki. 6. Trwale i wyraźnie oznakować butelkę. Uwaga! 1. Jeżeli pobrana woda zawiera chlor, należy użyć sterylnej butelki z tiosiarczanem potasu w ilości 0,1 ml 10% roztworu na każde 100 ml próbki. 2. Nie dotykać szyjki i wewnętrznej strony butelki, wnętrza nakrętki w trakcie pobierania.	jw.
Próbki środowiskowe podejrzane o skażenie biologiczne	I. Płyny Pobrać próbki o objętości 10 ml za pomocą jałowych pipet lub przelać bezpośrednio do jałowych pojemników. II. Woda ze stawów, strumieni i innych zbiorników wodnych 1. Pobrać próbki z powierzchni wody za pomocą jałowych pipet lub strzykawek o pojemności 50 – 100 ml. 2. Zawartość każdej pipety umieścić w oddzielnej, czystej i wyjałowionej butelce, wraz z materiałami zawieszonymi w próbce wody. 3. Butelki wypełnić w całości, szczelnie zamknąć. 4. Objętość próbki powinna być nie mniejsza niż 100 ml. 5. Dodatkowo, obok próbek wody, pobierać i przysyłać do badania pianę zbierającą się na powierzchni (szumy) oraz osad denny. Te ostatnie próbki pobierać jak wodę. III. Gleba 1. Zdjąć warstwę, nie grubszą niż 2 cm, z powierzchni 10 x 10 cm. 2. Rośliny, nasiona oraz gruz należy włączyć do próbki. Próbki zbierać w pobliżu ciał ofiar lub padłych zwierząt. 3. Próbki gleby umieścić w czystych torbach, usunąć nadmiar powietrza, zamknąć (torby samozamykające się), a następnie dodatkowo zabezpieczyć taśmą klejącą. 4. Do zapakowania próbki można także wykorzystać wyjałowione słoiki szklane o silnej konstrukcji, puszki metalowe, pojemniki z teflonowym wnętrzem. IV. Śnieg 1. Pobrać z tej warstwy, która prawdopodobnie była ekspozycja na atak biologiczny. 2. Pobrać warstwę grubości 2 cm z powierzchni 10 x 10 cm. 3. Umieścić w czystych butelkach i zamknąć teflonową nakrętką, starannie oczyszczając gwint przed zamknięciem, aby zapobiec wyciekaniu topniejącego śniegu.	Zabezpieczyć. Dostarczyć do laboratorium przez gońca specjalnym transportem.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 13/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Próbk środowiskowe podejrzane o skażenie biologiczne	V. Substancje roślinne 1. Pobrać próbki roślin o objętości co najmniej 2 litrów, najlepiej z kilku miejsc na terenie ataku. 2. Pobrać roślinność szerokolistną, jak i próbki traw, krzewów, nasiona. 3. Unikać dotykania powierzchni liści rękawiczkami oraz narzędziami do pobierania próbek. 4. Próbk umieścić w czystych torbach, usunąć nadmiar powietrza, zamknąć (torby samozamykające się), a następnie dodatkowo zabezpieczyć taśmą klejącą. VI. Przedmioty stałe nie nadające się do transportu 1. Próbk z obiektów nieruchomych, takich jak budynki, mury, utwardzone powierzchnie, pobrać przez zdrapywanie lub przecieranie skażonych powierzchni za pomocą waty – suchej albo zwilżonej destylowaną wodą lub za pomocą komercyjnie przygotowanych wymazówek z podłożem transportowym. 2. Uzyskaną próbkę starannie chronić w szczelnych pojemnikach z plastiku lub teflonu. VII. Próbk kontrolne 1. Pobrać odpowiednie próbki kontrolne, analogiczne dla pobranych z miejsc skażonych. 2. Próbk kontrolne pakować i transportować identycznie jak próbki skażone, jednak w sposób wykluczający możliwość skażenia. VIII. Przesyłka niewiadomego pochodzenia – zamknięta 1. Nie otwierać przesyłki. 2. Umieścić w grubym worku plastikowym, szczelnie zamknąć. 3. Umieścić w drugim grubym worku plastikowym, szczelnie zamknąć - zawiązać supeł i zakleić taśmą klejącą. 4. Paczki nie przemieszczać. Należy pozostawić ją na miejscu. 5. Powiadomić lokalny posterunek policji lub straż pożarną. IX. Przesyłka niewiadomego pochodzenia – otwarta, z jakąkolwiek podejrzaną zawartością w formie stałej lub płynnej 1. Starać się nie naruszać tej zawartości: nie rozsypywać, nie przenosić, nie dotykać, nie wachać, nie powodować ruchu powietrza w pomieszczeniu (wyłączyć systemy wentylacji i klimatyzacji, zamknąć okna). 2. Przesyłkę z całą zawartością umieścić w worku plastikowym, worek zamknąć i zakleić taśmą. 3. Dokładnie umyć ręce. 4. Zaklejony worek umieścić w drugim worku, zamknąć go i zakleić. 5. Ponownie dokładnie umyć ręce. 6. Powiadomić lokalny posterunek policji lub straż pożarną i stosować się do ich wskazówek.	jw.
Testy biologiczne	1. Złożyć w różnych miejscach komory sterylizacyjnej nie mniej niż dwa testy biologiczne (np. Sporal A, Sporal S lub inne dostępne), najlepiej w skrajnych punktach. 2. Poddać procesowi sterylizacji zgodnie z parametrami zalecanymi przez producenta urządzenia sterylizującego lub parametrami zgodnymi dla sterylizowanego materiału. 3. Testy biologiczne zabezpieczyć opakowaniem foliowym.	Zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 2-8°C nie dłużej niż 24 godz. Transportować w temp. 18-25°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 14/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE I MIKOLOGICZNE		
Wymaz z powierzchni, odcisk z powierzchni, zeskrobiny, wycinki	I. Wymaz z powierzchni 1. Pobrać wymaz z powierzchni 25cm ² (5 cm x 5 cm) raz przy razie. 2. Pobrać za pomocą jałowej wymazówki zwilżonej jałową solą fizjologiczną (w przypadku badania skuteczności dezynfekcji i/lub badania w kierunku grzybów pleśniowych i drożdżopodobnych) lub na zestaw transportowy (w przypadku badania skuteczności dezynfekcji). II. Wymaz suchy – próbki pobierane w archiwach i obiektach muzealnych. Próbkę pobiera pracownik Laboratorium Badań Epidemiologiczno-Klinicznych zgodnie z aktualnie obowiązującymi procedurami. III. Wymaz z powierzchni w kierunku Clostridium perfringens Próbkę pobiera pracownik Laboratorium Badań Epidemiologiczno-Klinicznych zgodnie z aktualnie obowiązującymi procedurami. IV. Odcisk z powierzchni 1. Pobrać za pomocą komercyjnych płytek odciskowych. 2. Otworzyć płytkę i przycisnąć do badanej powierzchni, utrzymać równy nacisk na całej powierzchni płytki przez około 20 sekund. 3. Zamknąć płytkę. V. Zeskrobiny, wycinki 1. Próbkę materiału (około 3g) pobrać za pomocą jałowego metalowego skalpela lub innego ostrego narzędzia z powierzchni (ściany, płyty kartonowo-gipsowej, drewna, tapety, itp.) z widoczną biodegradacją. 2. Pobrane próbki umieścić w jałowym pojemniku (np. jałowy pojemnik do poboru moczu).	1. Wymazówki z pobranym materiałem (bez podłoża transportowego) zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Transportować w temp. 4-25°C. 2. Próbkę pobraną na zestawy transportowe zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C. 3. Odciski na płytkach zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. <u>Nie przechowywać</u> . Transportować w temp. 18-25°C. 4. Zeskrobiny, wycinki zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. <u>Nie przechowywać</u> . Transportować w temp. 18-25°C.
Wymaz z rąk	I. Wymaz z rąk 1. Kolistym ruchem pobrać wymazy ze wszystkich opuszków palców ręki, z każdej dłoni osobną wymazówką. 2. Dodatkowo można pobrać wymaz z innej części dłoni. 3. Pobrać za pomocą jałowej wymazówki zwilżonej jałową solą fizjologiczną lub na zestaw transportowy.	1. Wymazówki z pobranym materiałem (bez podłoża transportowego) zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Transportować w temp. 4-25°C. 2. Próbkę pobraną na zestawy transportowe zabezpieczyć przed zakażeniem. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C. Transportować w temp. 18-25°C.
Powietrze	I. Metoda zderzeniowa Próbkę powietrza metodą zderzeniową pobiera pracownik Laboratorium Badań Epidemiologiczno-Klinicznych zgodnie z aktualnie obowiązującymi procedurami. II. Metoda sedymentacyjna – komory laminarne 1. Pobór próbek – rozłożyć otwarte płytki w badanej komorze. Płytki ułożyć pożywką do góry, a przykrywką do dołu. 2. Czas ekspozycji płytek wynosi 15 lub 30 minut, po tym czasie płytki zamknąć.	Pobrane próbki na odpowiednich podłożach zabezpieczyć przed zakażeniem. <u>Nie przechowywać</u> . Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Transportować w temp. 4-25°C.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO – EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO – KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 15/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 2
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 25.03.2020	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA WIRUSOLOGICZNE I SEROLOGICZNE		
Krew	I. Próbkki do badań w kierunku: brucelozy, boreliozy, toksoplazmozy, mononukleozy, odry, różyczki, enterowirusów, kleszczowego zapalenia mózgu, krztuśca, mykoplazmozy, cytomegalii (CMV), wirusa opryszczki, wirusa HIV 1/2, HBs Ag z testem potwierdzenia, HBeAg, przeciwciał: anty HBe, HBc, HBc IgM, HBs, HCV, HAV IgM, alergii 1. Zdezynfekować ręce przed zabiegiem i założyć jałowe rękawice ochronne. 2. Starannie zdezynfekować skórę w miejscu wkłucia jałowym gazikiem, nasączonym aktualnie stosowanym środkiem dezynfekcyjnym w danej placówce. Poczekać do wyschnięcia. 3. Miejsce wkłucia nie powinno być więcej dotykane. 4. Pobrać krew z żyły w ilości 3-5 ml do próżniowej, jałowej probówki na skrzep. 5. Próbkki krwi nie należy pobierać do probówek zawierających środki przeciwkrzepliwie (antykoagulanty) i środki konserwujące. Ilość pobranych probówek uzależnić od ilości zleconych badań. II. Próbkki do badań metodami biologii molekularnej w kierunku: HBV, HCV, BKV, EBV, CMV (cytomegalii) - krew pełna 1. Materiał do badań pobrać w ilości ok. 3 ml, z zachowaniem warunków jałowości opisanych powyżej, do próżniowych, jałowych probówek na skrzep. 2. Próbkki krwi nie należy pobierać do probówek zawierających środki przeciwkrzepliwie (antykoagulanty) i środki konserwujące. Ilość pobranych probówek uzależnić od ilości zleconych badań. 3. Materiał należy pobierać w rękawiczkach ochronnych uważając, aby nie dotknąć krawędzi probówki.	1. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 2-8°C do 24 godzin. - Transportować w temp. 2-8°C 2. Jeśli próbki nie można dostarczyć w ciągu 24 godz., krew należy odwirować – surowicę przechowywać w stanie zamrożonym i w takim stanie transportować. 1. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. - Transportować w temp. 2-8°C. 2. W razie konieczności przechowywać w temp. 2-8°C do 24 godz. <u>Nie zamrażać.</u> - Transportować w temp. 2-8°C.
Płyn mózgowo-rdzeniowy	Próbkki do badań w kierunku boreliozy 1. Zdezynfekować ręce przed zabiegiem i stosować zawsze jałowe rękawice ochronne. 2. Starannie zdezynfekować skórę w miejscu wkłucia jałowym gazikiem, nasączonym aktualnie stosowanym środkiem dezynfekcyjnym w danej placówce. Poczekać do wyschnięcia. 3. Miejsce wkłucia nie powinno być więcej dotykane. 4. Pobrać płyn w ilości 1 ml do jałowej, nieuszkodzonej zakręcanej probówki.	1. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 2-8°C do 1godz. Transportować w temp. 2-8°C. 2. Jeśli próbki nie można dostarczyć w ciągu 1 godz., należy przechowywać w stanie zamrożonym <25°C i w takim stanie transportować.
Kał	Próbkki do badań w kierunku rotawirusów, adenowirusów i norowirusów Pobrać do 72 godz. od wystąpienia objawów do jałowego pojemnika w ilości: - kał płynny – 1-2 ml, - uformowany – wielkości orzecha laskowego.	1. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium, najpóźniej w ciągu 2-3 godzin. Wszystkie próbki należy transportować i przechowywać w temperaturze 2-8°C.
Wymaz z gardła	Próbkki do badań w kierunku SARS-CoV-2, grypy, 16 patogenów oddechowych metodami biologii molekularnej 1. Materiał należy pobrać od pacjentów, będących w ostrym okresie choroby i wykazujących objawy grypy/grypopodobne. 2. Stosować wyłącznie sterylne wymazówki, wykonane w całości z tworzywa sztucznego, z wacikiem z włókna syntetycznego np. sztuczny jedwab, wiskoza, dacron itp. Wymazówki z drewnianym patyczkiem oraz bawełnianym wacikiem mogą zawierać substancje, które inaktywują niektóre wirusy oraz hamują reakcję PCR, w związku z czym nie należy ich używać. 3. Od chorego za pomocą 3-ch jałowych patyczków wymazowych należy pobrać 3 wymazy: z gardła, z lewego nozdrza, z prawego nozdrza. 4. Wymaz pobrać z szeroko otwartej jamy ustnej, używając szpatułki docisnąć język ku dołowi, co pozwoli uniknąć kontaminacji wymazu śliną. 5. Za pomocą sterylnego patyczka wymazowego, wyjętego z probówki transportowej, energicznie potrząść obie powierzchnie migdałków oraz tylną ścianę gardła (bez dotykania powierzchni jamy ustnej) zwracając szczególną uwagę na miejsca zmienione zapalnie. Patyczek wymazowy z pobranym materiałem umieścić w probówce transportowej (bez dotykania wacikiem jej ścianek), z którą został on dostarczony. Dalsze postępowanie – patrz str. 16 wymaz z nosa.	Zabezpieczyć. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium, najpóźniej w ciągu 24 godz. od momentu pobrania. Transportować w temp. 2-8°C w pozycji pionowej! Do czasu transportu probówkę z wymazami umieścić w pozycji pionowej w lodówce. <u>Nie zamrażać.</u>

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 16/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA WIRUSOLOGICZNE I SEROLOGICZNE		
Wymaz z nosa	1. Upewnić się, czy przed pobraniem materiału pacjent nie wydmuchiwał nosa. 2. W celu pobrania wymazu należy delikatnie odchylić głowę pacjenta do tyłu i przytrzymać za podbródek. Drugą ręką umieścić koniec sterylnego patyczka wymazowego w prawym nozdrzu pacjenta. Wymaz powinien być pobrany energicznie, aby mieć pewność, iż zawiera on zarówno komórki, jak i śluz z wnętrza nozdrza. 3. Koniec patyczka wymazowego (ten tuż przy zakrętce) odłamać lub uciąć nożyczkami. Patyczek wymazowy z pobranym materiałem umieścić następnie w próbówce, w której jest już wymaz z gardła (bez dotykania wacikiem jej ścianek). 4. Probówkę zakręcić. 5. Według tej samej procedury za pomocą nowego sterylnego patyczka wymazowego pobrać wymaz z lewego nozdrza i umieścić ten patyczek w próbówce, w której znajduje się już wymaz z gardła i wymaz z prawego nozdrza. 6. W jednej próbówce znajdują się zatem trzy patyczki wymazowe od jednego pacjenta. 7. Do próbki dodać maksymalnie 1,5 ml soli fizjologicznej lub PBS (zbuforowany roztwór soli fizjologicznej z chlorkiem wapnia i chlorkiem magnezu), aby wacik i tylko wacik był całkowicie zanurzony. Nie należy stosować innych podłoży. 8. Probówkę natychmiast zakręcić i podpisać (nazwisko pacjenta, data pobrania wymazu).	Zabezpieczyć. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium, najpóźniej w ciągu 24 godz. od momentu pobrania. Transportować w temp. 2-8°C w pozycji pionowej! Do czasu transportu próbkę z wymazami umieścić w pozycji pionowej w lodówce. <u>Nie zamrażać.</u>
Popłuczyny pęcherzykowo-oskrzelowe (BAL), aspirat odessany z nosowej części gardła	Próbki do badań w kierunku grypy metodami biologii molekularnej Pobrać do jałowych pojemników w ilości 1-2 ml zgodnie z obowiązującymi procedurami medycznymi.	Zabezpieczyć. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium, najpóźniej w ciągu 24 godz. od momentu pobrania. Przechowywać i transportować w temp. 2-8°C w pozycji pionowej.
Wymaz z dróg moczowo-płciowych	Próbki do badań w kierunku wykrywania 7 patogenów przenoszonych drogą płciową I. Pobieranie materiału u kobiet 1. Wymazy pobrać na specjalny zestaw do poboru materiału dla kobiet (dostępny w WSSE w Olsztynie). 2. Wyjąć wymazówkę z opakowania ochronnego. 3. Wprowadzić wymazówkę do pochwy i pobrać materiał z jej ścian lub tylnego sklepienia pochwy poprzez kilkukrotne potarcie i obrócenie wymazówki. 4. Wyjąć wymazówkę. 5. Otworzyć próbkę zawierającą podłoże transportowe i umieścić w niej wymazówkę, unikając dotknięcia włoskami szczoteczki ścianek próbki. Złamać górną część aplikatora w zaznaczonym miejscu tak, aby pasował do pojemnika transportowego. 6. Szczelnie zakręcić i wstrząsnąć próbkę. 7. Probówkę czytelnie opisać imieniem i nazwiskiem pacjenta oraz datą pobrania wymazu. II. Pobieranie materiału u mężczyzn 1. Wymazy pobrać na specjalny zestaw do poboru materiału dla mężczyzn (dostępny w WSSE w Olsztynie). 2. Wyjąć wymazówkę z opakowania ochronnego. 3. Ucisnąć ujście cewki po uprzednim oczyszczeniu. 4. Usunąć pojawiającą się wydzielinę. 5. Wprowadzić wymazówkę do cewki moczowej na głębokość około 1 cm, przytrzymać nieruchomo przez ok. 5 - 10 sekund, a następnie kilkakrotnie nią obracając zebrać nabłonek. 6. Otworzyć próbkę zawierającą podłoże transportowe i umieścić w niej wymazówkę, unikając dotknięcia włoskami szczoteczki ścianek próbki. 7. Złamać górną część aplikatora w zaznaczonym miejscu tak, aby pasował do pojemnika transportowego. 8. Szczelnie zakręcić i wstrząsnąć próbkę. 9. Probówkę czytelnie opisać imieniem i nazwiskiem pacjenta oraz datą pobrania wymazu.	Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium, najpóźniej w ciągu 24 godz. od momentu pobrania. Przechowywać i transportować w temp. 2-8°C w pozycji pionowej.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W OLSZTYNIE LABORATORIUM BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO- KLINICZNYCH	INSTRUKCJA		Strona 17/stron 17	
	I-01/PO-03		Edycja 6	Wersja 1
	POBIERANIE, TRANSPORT I PRZECHOWYWANIE PRÓBEK DO BADAŃ		Data obowiązywania 02.07.2018	

Material	Sposób pobrania	Przechowywanie, transport
BADANIA PARAZYTOLOGICZNE		
Kał	1. Pobrać do około połowy jałowego pojemnika na kał. 2. Pobrać najlepiej z trzech różnych miejsc wydalonego stolca. 3. Jeśli to możliwe, wybrać kał luźny, śluzowaty, krwawy. 4. W przypadku osób powracających z krajów tropikalnych kał do badania musi być świeży, jeszcze ciepły, dostarczony natychmiast.	Próbę zabezpieczyć. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 4-8°C nie dłużej niż 24 godz. Transportować w temp. 4-25°C.
Wymaz okołoodbytowy	1. Pobrać rano tuż po obudzeniu się, przed myciem, na szkiełko specjalnie przygotowane do tego celu w laboratorium. 2. Oderwać celofan ze szkiełka, ale nie do końca. 3. Trzymając jedną ręką szkiełko, lepką stronę paska celofanowego przykleić jak najgłębiej, w okolicę otworu odbytowego. 4. Pasek celofanowy rozprostowując przykleić z powrotem na szkiełko.	Zabezpieczyć. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. W razie konieczności przechowywać w temp. 18-25°C nie dłużej niż 24 godz. Transportować w temp. 18-25°C.
Rzęsy, zeskrobiny ze skóry w kierunku Demodex sp.	1. W dniu badania nie stosować żadnych kosmetyków do ciała (kremy, pudry, tusz do rzęs, balsamy i mleczka do ciała). 2. Próbkę należy pobierać z zachowaniem zasad aseptyki, wprost na szkiełko podstawowe, pamiętając, że warstwa materiału naniesiona na jedno szkiełko nie może być zbyt gruba, aby nie utrudniać penetracji roztworu rozjaśniającego KOH/DMSO. - zeskrobiny ze skóry – pobierać za pomocą jałowego ostrza skalpela, z miejsc zmienionych chorobowo, uwzględniając najczęstsze lokalizacje nużeńca (okolice nosa, broda, czoło, bruzda nosowo-wargowa). - rzęsy – pobierać za pomocą małej pincety epilacyjnej z płasko zakończonymi ramionami. Pobrać co najmniej 5 rzęs z każdego oka (uwzględniając górną i dolną powiekę) wyrywając je w taki sposób, aby pobrane zostały również cebulki włosów.	Próbkę zabezpieczyć. Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Nie przechowywać w temp. 18-25°C.
Pasożyty	Wydaloną postać pasożyta zamknąć w czystym szczelnym słoiku.	Dostarczyć jak najszybciej do laboratorium. Nie przechowywać.

6. Dokumenty związane

Brak

7. Formularze wynikające z instrukcji

Brak

8. Rozdzielnik

- 8.1. Egzemplarz nr 01 – Archiwum/Kierownik ds. Jakości
- 8.2. Egzemplarz nr 02 – Kierownik Laboratorium
- 8.3. Egzemplarz nr 03 – Kierownik OBP
- 8.4. Egzemplarz nr 04 – Kierownik OWS
- 8.5. Egzemplarz nr 05 – LBK OBP
- 8.6. Egzemplarz nr 06 – LBK OBP
- 8.7. Egzemplarz nr 07 – LBK OBP
- 8.8. Egzemplarz nr 08 – LBK OWS